

Strömstads Historieförening

Årgång 24 • Nummer 138 • Oktober 2019

SHF tog tåget.

Nya filmkvällar.

**TV – profil till
Strömstad.**

www.historieforeningen.se

Vårt klubbrum.

SHF har sedan några år tillbaka huserat i Strömstads museums lokaler.

Här har föreningen fått betydligt bättre förutsättningar att bedriva sin verksamhet.

Vi har kunnat genomföra studiecirklar, styrelsemöten, filmkvällar, caféverksamhet och tagit emot gäster i trivsamma lokaler. SHF har också ett gott samarbete med personalen på museet. Det underlättar allt arbete.

Vårt klubbrum är värt ett besök av oss medlemmar!! Här har du möjlighet att låna hem intressanta böcker från vårt rika bibliotek. Inte bara böcker utan även tidskrifter, filmer och andra historiska alster i smått och stort.

Utnyttja möjligheten att bli mer informerad om vår förening med ett besök!

Vi har öppet varje måndagskväll mellan 18.00 och 20.00.

Titta in du också!

Genom åren har SHF samlat på sig en stor boksamling, med historiska anknäpningar. Vi medlemmar har möjligheten att utnyttja samlingarna genom hemlån.

[Styrelsen.](#)
[Bild: Rolf L.](#)

Stefan Edman till SHF

På oktobermötet får vi träffa Stefan Edman, författare, biolog och mycket uppskattad föreläsare.

Den här gången fördju-
par han sig i evolutionens
märkliga historia. Må-
nadsmötet på onsdag den
2 oktober äger rum på
kulturhuset Skagerack med

Stefan Edman blir vår föreläsare på oktobermötet.

start kl. 19.00 som vanligt.
Samling med fika 18.30 och
priset är 100 kr/pers. Till
detta möte inbjuder vi även
allmänheten och förköp
kan göras i Strömstads
bokhandel eller vid entrén.

Styrelsen SHF

Det får vi fira!!!

*Den 10 oktober fyller
SHF 23 år!*

Flaggan i topp och hurra-
rop för en jubilar som bara
blir bättre med åren!

Tack alla medlemmar - med
ert engagemang och idéer
har vi tillsammans format
och utvecklat vår förening
till vad den är idag!!

Den här annonsen i Strömstads tidning inför SHF 's första möte den 10 oktober 1996. Till mötet bjöd Rolf på kaffe och kanelbulle till de sju personer som hade hörsammat kallelsen. Därmed gick starten för SHF!

Ett stort GRATTIS till alla
föreningens 462 medlem-
mar!!!

Styrelsen.

Strömstads Historieförening

nummer 138, årgång 24
Oktober, 2019.
Södra Hamngatan 26
452 30 Strömstad

Redaktion

Rolf Lindqvist, Tage Ödlund,
Stefan Kihlberg, Åke Svanberg

shf.red@historieforeningen.se
www.historieforeningen.se
www.facebook.com/
historieforeningen

Foto omslag: Tage Ödlund

Tryck och produktion

Nordbloms Trycksaker AB
Hamburgsund, 0525-332 84

Papper 130 gr silk

Styrelsen

Ordförande
Rolf Lindqvist, 073-963 99 93
rl.lindqvist@telia.com

Vice Ordförande

Sonia Svensson, 070-21 35 220
svenssonsonia@gmail.com

Sekreterare

Tage Ödlund, 073-143 30 75
tageodlund@gmail.com

Kassör

Ingrid Sundemar, 0526-253 01
ingrid.sundemar@telia.com

Ledamöter

Stefan Kihlberg, Christina
Moosberg, Bo Magnusson,
Tommy Grahn, Åke Svanberg

Medlemsavgift

195 kr för år 2019 BG. 5371-5389

462 Medlemmar

Klubbrummet på Strömstad
Museum håller öppet för
medlemmar varje måndagskväll
vår och höst kl 18-20.
Välkommen in på fika och samtal.

Med Harald Simonson som guide fick medlemmarna en fin inblick i kyrkans historia.

På återbesök i Naverstads kyrka

I sedan länge svunnen tid kom en man och hans sällskap vandrande längs Bullaresjöarnas stränder. Mannen hette Naver och de slog sig ned på en plats de tyckte var skön. Efter som det var Naver som var "hövding" kallades platsen för Naverstad där stad betyder plats eller bosättning. Där i trakten har folk bosatt sig sedan drygt 1000 år.

Naverstad har för andra gången haft besök av historieföreningen vid ett månadsmöte. Harald Simonson har forskat om platsen och dess kyrkas historia. Han delgav nu åhörarna sin kunskap. Fakta med årtal och aktuella namn riktigt forsade ur Harald och gruppen om ca 35 medlemmar sög tappert i sig detta.

Kyrkan byggdes i slutet av år 1100 och av vissa tecken kan man se och förstå att det har skett tillbyggnader genom århundradena. År 1699 byggdes ett torn men

det stod inte så länge. Vid ett kraftigt oväder med storm och jordbävning rasade tornet. Detta var år 1736 och tornet byggdes upp igen. Men inte heller denna gång stod tornet pall för väder och vind. Ett blixtnedslag år 1747 satte tornet i lågor. Sedan dess har inget nytt torn byggts upp utan en klockstapel har placerats vid sidan om kyrkan.

Vacker kyrka

Interiört är kyrkan vacker med många fina takmål-

Naverstads kyrka rymmer en mycket imponerande samling takmålningar.

ningar. En triumfbåge som en gång rivits, byggdes upp igen på 1920-talet medan det innertak som sattes upp runt 1890 också togs ned i samband med restaureringen. Därvid framträdde åter de vackra takmålningarna som gjorts av kyrkomålaren Christian von Schönfeldt år 1731.

Målningarna var naturligtvis av religiös karaktär men undantag finns. Under sin tid som målare i Navestads kyrka var han inkvarterad på Gästgiveriet på Östad. Dock uppstod lite miss-hälligheter mellan krögaren och målaren. Krögaren

drack för mycket och var otrevlig. Detta fick målaren att placera krögaren i ett hörn i taket. Där framträder en nästan snarlik bild av krögaren svingande ett ölstop.

Ett människoöde

Efter en intressant redovisning av vad som fanns att se inne i kyrkan var det dags att inmundiga den förning som medtagits. Församlingshemmet stod till förfogande för detta. Efter kaffet förflyttade sig gruppen till norra delen av kyrkogården och samlades vid en speciell gravsten, Svante Söder var en speciell personlighet. I unga år drabbades han av ”barnför-lamning”, polio och fick det därmed mycket svårt. Trots detta klarade han sig bra genom livet.. Han hasade sig fram med hjälp av armarna. Trots detta klarade han att själv bygga två hus. Dessutom kunde han reta gallfeber på länsman som hört rykte om att Söder producerade dryckesvaror till försäljning. Vid ett tillfälle fick länsman napp och Söder fick straff för detta.

Så lång skoltid hade han inte. Sammanräknat knappt ett års studier. Men Svante följde med i tiden och var en hejare på att skriva dikter och nidverser om aktuella händelser. Speciellt under andra världskriget. Han tyckte inte om nazisterna. Svante hade en son men var aldrig gift. Tankarna fanns att gifta sig men den tilltänkta brudens far hindrade detta. Svante Söder föddes 1887 och avled 1976.

Efter avslutad rundvandring som gav deltagarna mycket i utbyte tackades Harald Simonsson för nedlagt arbete och i skymning- en styrdes kosan hemåt.

Text: Tage Ödlund

Foto: Stefan Kihlberg.

Jakten på valfångstminnen

Tidigare i år efterlyste vi här i SHF-tidningen material från norska valfångsten i början av 1900-talet.

Många hundra personer från Bohuslän tog arbete som valfångare och gensvaret på vår efterlysning har varit mycket positivt. Det är Tanum och Svennebys hembygdsföreningar som tillsammans med SHF är initiativtagare till projektet.

Norge var en ledande valfångstnation redan i slutet av 1800-talet med

Sandefjord som centrum för valflottan. Resorna gick både norrut till Arktis och söderut till världens mest avlägsna kontinent Antarktis.

Valen jagades för oljan som användes bl a för belysning men också vid tillverkning av tvål, parfym, margarin och sprängmedel. De som arbetade med valfångst kunde tjäna stora pengar men det var också ett hårt och farligt arbete.

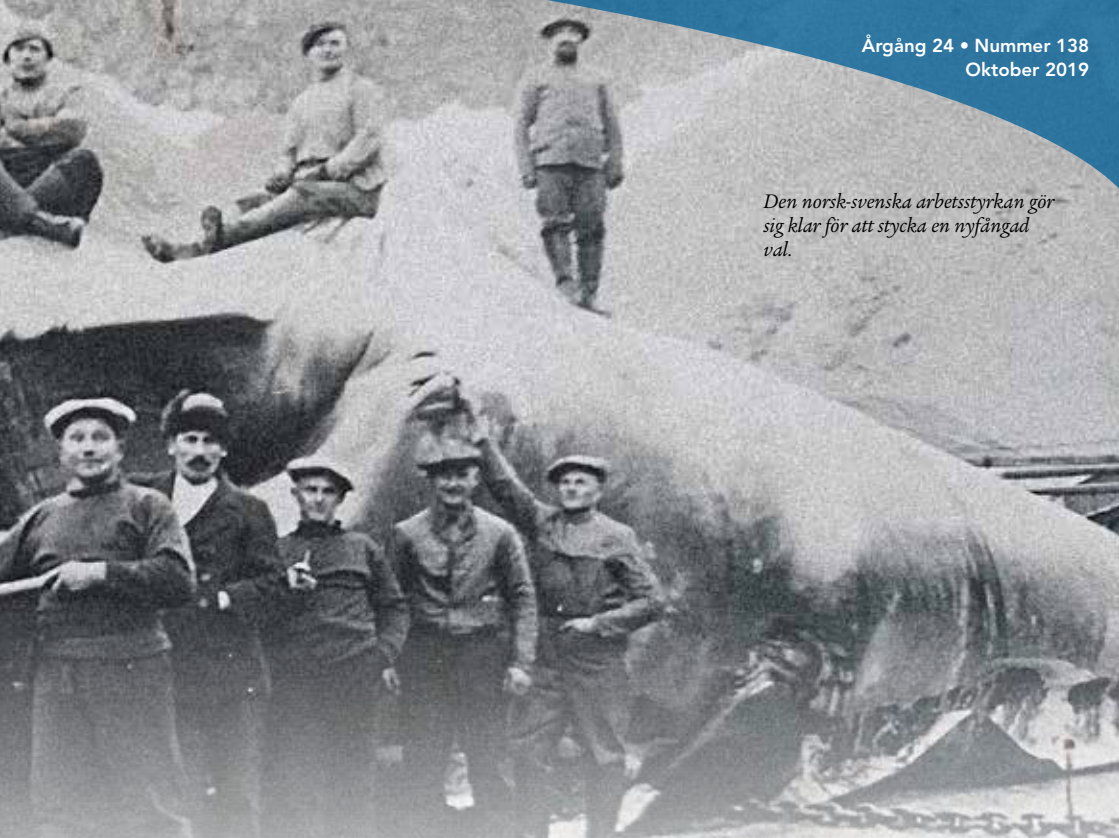
Hittills har en rad brev, fotografier, berättelser och saker som tagits med

hem från de långa resorna dokumenterats. Kontakter har också tagits med Hvalfangstmuseet i Sandefjord. Men mer material är mycket välkommet och kontakt kan tas med Dick Johansson, dick.roseberget@telia.com tfn. 0705-61 59 32. Eller SHF, info@historieföreningen.se.

Planerna är att materialet skall sammanställas till en vandringsutställning i både Sverige och Norge.

Text: Åke Svanberg

Den norsk-svenska arbetsstyrkan gör sig klar för att stycka en nyfångad val.

Många brev har samlats in, bl a detta från Sandefjord till släktingar i Bobuslän. Öppnat av den tyska brevcensuren.

I Antarktis kan man fortfarande se sönderrostade rester av de stora cisterner och maskiner som användes för utvinning av valolja,

En säl har fått en boning i en del av det material. I den norska valfångstindustrin på Antarktis har de efter sig.

Klart för avgång i Mora mot Gällivare.

Genom Sverige med tåg

Den är 1 288 km lång och 1 435 mm bred. Den sträcker sig från Kristinehamn i söder till Gällivare i norr. En bit av södra delen, 160 km, är nedlagd för trafik men spåren finns kvar. Där går fint att ta sig fram genom att trampa dressin.

Inlandsbanan knyter samman det svenska inlandet och tankarna om detta fanns redan i slutet av 1800-talet.

Regeringen fattade år 1907 beslut om att bygga den första delen av banan. Den delen var klar 1912 och beslut om att fortsätta utbyggnaden var taget 1911. Utbyggandet av banan skedde så i etapper och var klar 1937. 1917 och 1918 köpte staten in de privata sträckningar som hade börjat byggas och trafikeras redan år 1857. Sedan 1850 fram till 1857 hade trafiken drivits med hästkrafter.

På vissa turer används fortfarande ånglok.

Lång byggtid

Att bygga banan tog längre tid än beräknat. Detta beroende på bland annat krig och brist på arbetskraft. Tanken var en invigning 1924 men det dröjde ända till 1937.

Syftet med att bygga Inlandsbanan var att få en inre stambana för att underlätta för näringslivet och för framtiden ha en beredskap för militären inför eventuella krig. Industrietableringen i inlandet blev dock inte som man tänkt sig. Det man hade var träindustri och den var redan etablerad närmare kusten så det som transporterades var trävaror.

Biltrafiken ökar

I takt med tiden och utvecklingen på 1950-1960-talet blev mer och mer biltrafik använd. Lönsamheten för järnvägstrafiken minskade. Turtåtheten var låg och resande valde istället bilen. I början av 1990-talet avreglerades järnvägstrafiken. Ett 10-tal kommuner längs banan kunde då gå samman och köpa in den sträckning som nu finns. 1993 köpte kommunerna banan av Banverket, och det är nu 15 kommuner som bildat bolaget Inlandsbanan AB, IBAB.

Sista matuppehållet innan ankomst till slutstationen i Mora.

När nu landskapet ser ut som det gör behövs det många broar, drygt 250 stycken. Två av dessa broar är kombinationer med biltrafiken. Lokföraren får här stanna tåget, gå ut och fälla bommarna för biltrafiken och sedan själv köra över. De aktuella broarna är Mankellbron över Ljusnan och Piteälvbron över Hundforsen i Lappland. I Sverige finns ytterligare 4 broar av denna typ. Modernisering genom övergång till elektrifiering påbörjades år 2010.

Tysketågen

Under andra världskriget, vid tyskarnas ockupation av Norge blev banan en viktig ingrediens för att bibehålla Sveriges neutralitet. Man gav upp neutralitetspolitiken och regeringen fattade ett beslut utan att blanda in riksdagen. Vid förhandling-

ar med Tyskland kom man överens om att soldater på permission, för resa hem till Tyskland kunde få åka genom Sverige. Med dessa tåg transporterades drygt 2 miljoner tyskar. Sverige kunde genom detta avtal hållas utanför det verkliga kriget. Även vapen och krigsmateriel forslades via järnvägen. (Källa: Wikipedia.)

Dagens trafik

Här passeras Polcirkeln strax söder om Jokkmokk, markerad med vita stenar.

Turistnäringen är numera företagets största kund. Specialresor med olika inriktningar finns att boka beroende på intresse. Valborgståget startar i Gävle och slutar i Gällivare där Valborg firas på Dundrets topp. En resa där man bor ombord på tåget. Tågfluff-

ning är ett sätt att ta sig igenom norra Sverige under de 14 dagar som biljetten gäller. Kliv på och av där det passar dig längs banan. Ett resepaket som provades under sommaren var en kombination med norska Hurtigruten. En båtresa längs den norska kusten med besök i olika fantastiska fjordar. Starten är i Mora och tåget arbetar sig upp till Gällivare.

Vi gjorde ett besök på Dundret där vi skådade solens nästan samtidiga ned- och uppgång. Efter en kort natt gick resan mot Norge och Narvik. Den turen gick med det så kallade malmtåget. Båten Vesterålen tog oss på 2 dagar till Trondheim där vi naturligtvis besökte Nidarosdomen. Turens avslutning blev tåg tillbaka till Mora via Östersund. En resa väl värd sina kostnader. Man upplevde det svenska inlandet, fjällvärden och trånga fjordar i Norge. Vi träffade nya intressanta och trevliga människor och hade det trevligt i lugn miljö.

Text och foto: Tage Ödlund

Filmkvällar i höst

Nu startar SHF åter filmkvällar, där Ulf Hansson kommer att berätta och kåsera om gamla filmpärlor. Plats Strömstads museum och start kl. 18.30. Så här ser programmet ut:

Eric Campbell och Charlie Chaplin

Torsdag 17 okt. Eric Campbell (1879-1917) var en brittisk stumfilmsskådespelare. Känd som Charlie Chaplins storväxte antagonist, bl a i filmen "Lugna gatan."

Eric Campbell och Charlie Chaplin

Torsdag 31 okt.

Roscoe "Fatty" Arbuckle (1887-1933) var en amerikansk komiker och regissör som spelade i många slapstick-filmer. Dessutom upptäckte han och gjorde Buster Keaton till stjärna.

"Fatty" Arbuckle

Torsdag 14 nov. James Finlayson (1887-1953) var en skotsk-amerikansk skådespelare, känd som den flints kallige mannen med stor mustasch. Medverkade bl a i många Helan och Halvan-filmer.

James Finlayson

Jacques Tati

Torsdag 28 nov.

Jacques Tati (1907-1982) var en fransk komiker och regissör med många kultförklarade filmer som "Fest i byn", "Semestersabotören" och "Min onkel".

Text: Åke Svanberg

*På 1880-talet bedrevs ett omfattande
sillfiske i Kosterfjorden*

Bokprojekt med SHF

På septembermötet berättade Janne Nilsson om en hätsk strid mellan sillfiskare i Strömstad och en norsk valfångare år 1882.

Denna historia kommer att ingå i det bokprojekt som Janne Nilsson håller på att färdigställa i samarbete med SHF. Boken, som handlar om ett antal uppseendeväckande kriminal- och rättegångsfall i norra Bohuslän, blir klar för publicering i slutet av november. Försäljningen skall ske i SHF:s regi och kan köpas hos föreningen och i Strömstads bokhandel.

Jannes föredrag om valstriden i Kosterfjorden gällde jakten på tumlare med strömförande harpun, en ny fångstmetod som norrmännen utvecklade. När harpunen avlossats mot tumlaren skulle den avlivas med en elchock. Men det var inte metoden i sig som upprörde sillfiskarna. De hävdade att knallarna från harpunkskotten skrämde bort sillstimmen.

Kapten på den norska valbåten "Haabet" hette Sörensen och efter protesterna i Strömstad blev han instämnd till tinget. Sedan följde en lång rättsprocess där landshövdingen och

SHF-medlemmen Janne Nilsson har forskat på temat "Hemskheter i norra Bohuslän" och lagom till jul kommer hans nya bok i samarbete med SHF.

Kungl. Maj:t förde statens talan.

Till slut dömdes kapten Sörensen till 10 kr i böter – motsvarande ca. 580 kr i dagens penningvärde! Den milda domen skapade starka reaktioner hos strömstadsfiskarna som klagade på nytt hos staten. Slutpunkten blev så småningom att Sverige införde förbud på att jaga och döda valar på svenskt vatten.

Vi återkommer i nästa nummer av SHF-tidningen med mer uppgifter om det här bokprojektet.

*Text: Åke Svanberg
Foto: Tage Ödlund*

Höstresa till Göteborg

Lördagen den 19 okt.
åker SHF med buss till Skansen Kronan i Göteborg och Ytterby gamla kyrka i Kungälv.

Kl. 08.30 avfärd från sjukhusparkeringen i Strömstad med beräknad hemkomst ca. 18.00. Sittande guidning kl. 11.30 "Brott och straff" på Skansen Kronan. Stefan Kihlberg tar oss på hemvägen med till Ytterby gamla

kyrka med anor från början av 1100-talet.

Brott och straff

En soldat och en fänge medverkar. De berättar och dramatiserar lättsamt den rysligare delen av 1600-talet i Göteborgs skumrask. Guidningen, som tar ca. 1.5 timmar, görs sittande på 2:a artillerivåningen inne i skansen.

Vi stannar för lunch efter guidningen och köper mat eller äter medhavd matsäck.

Subventionerat pris för bussresa, guidning och entréavgift är 400 kr/person. Betalning och anmälan **med namn** senast måndagen den 14 oktober till: **SHF. Bankgiro 5371-5389.** Välkomna!

[Resegruppen](#)

Bakom kulisserna i antik- världen

Rickard Thunér, känd från "Antikrundan" och även ny programledare för "Det sitter i väggarna" på SVT kommer till kulturhuset Skagerack i höst!

Det är Strömstads kommun som i samarbete med Strömstads historieförening har lyckats engagera Rickard till en spännande föreläsning. Han kommer att berätta om sina år som antikhandlare och tar med publiken bakom kulisserna på TV-inspelningarna.

Vi kan förvänta oss en djupdykning i Rickards egna favoriter samt lärorika värderingar (dyrast/billigast). Rickard Thunér är sedan 2005 verksam i familjeföretaget Thunér Antikhandel i Stockholm.

Rickard Thunér, känd och uppskattad TV-personlighet, tar oss med bakom kulisserna i antikvärlden på föreläsningen onsdag den 13 november. Foto: Magnus Liam Karlsson, SVT.

Vi får träffa Rickard den 13 november på kulturhuset Skagerack.

Kl. 18.30 berättar Ulf Hansson, Strömstads museum, den spännande historien om kulturhuset.

Rickards föredrag startar kl. 19.00. Vi kan räkna med ett stort intresse från medlemmar och allmänhet och därför blir det **förköp med biljettsläpp fr.o.m.**

14 oktober på Strömstad infocenter.

Pris 150 kr och då ingår fika från Café Svarte Daniel i kulturhuset.

Det finns anledning att komma i god tid till Skagerack denna kväll för att försäkra sig om plats i salongen!

Text: Åke Svanberg

Kommande möten

Månadsmöte

MOT ALLA ODDS? ONSDAG 2 OKTOBER

Kulturhuset Skagerack kl. 19.00
Föreläsare: Stefan Edman

Månadsmöte

FOLKETS HUS RÖRELSEN ONSDAG 6 NOVEMBER

Folkets Hus kl. 19.00
Föreläsare: Karin Askberger

FÖRELÄSNING

BAKOM KULISSERNA I ANTIKVÄRLDEN ONSDAG 13 NOVEMBER

Kulturhuset Skagerack kl. 18.30
Föreläsare: Rickard Thunér

Månadsmöte

KÅSERI OCH FRÅGESPORT ONSDAG 4 DECEMBER

Folkets Hus kl. 19.00
Föreläsare: Ulf Hansson & Jan Andersson

Medlemmar!

*Sedan starten för 24 år sedan har
textrutan bredvid aldrig varit tom!
Hjälp oss fylla den även i framtiden!*

Nya medlemmar i SHF: Mycket välkomna:

Maria Brülde. Lur
Ginny Bjelkenberg. Strömstad
Birgit Johansson. Strömstad
Britt Stenudd Hermansson Nässjö
Ebbe Andersson Strömstad

Vi sponsrar Strömstads Historieförening

Studieförbundet
Vuxenskolan

bravida®

STRÖMSTAD

452 30 Strömstad

